

Torah as Poetry? Dr. Avivah Zornberg

Parashat Vayakheil Pekudei: Beyond Images

1. רש"י על שמות פרק לא פסוק יג

ואתה דבר אל בני ישראל - ואתה אע"פ שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן אל יקל בעיניך לדרחות את השבת מפני אותה מלאכה:
אך את שבתתי תשמרו - אע"פ שתהיו רדופין וזריזין בזריזות המלאכה שבת אל תדחה מפניה כל אכין ורקין מיעוטיין למעט שבת ממלאכת המשכן:
כי אות הוא ביני וביניכם - אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה:
לדעת - האומות בה כי אני ה' מקדשכם:

1. Rashi – Shemot 31:13

And you, speak to the B'nei Yisrael - "And you, though I have charged you to command them concerning the work of the *mishkon*, let it not be an easy matter for you to set the Shabbos aside on account of that work."

You must still preserve My Shabbos - Though you may be preoccupied in the rush of the work [of the *mishkon*], nevertheless Shabbos should not be set aside on account of it. [This is indicated by the fact that] every time the {*ach*} or {*rak*} appear [they convey the idea of] limiting or excluding. [Here {*ach*} appears so as] to exclude Shabbos from any work of the *mishkon*.

For it is a sign between Me and yourselves - It is a sign of the esteem between us that I have chosen you, [as is indicated] by My giving to you as a legacy My day of rest, for rest.

To know - [So that] the nations [know] through it "that I, G-d, make you holy."

2. ספורנו עה"ת ספר שמות פרק לה פסוק ג

לא תבערו אש - אף על פי שהבערה בעצמה היא קלקול על הרוב, מכל מקום בהיותה כלי לכל המלאכות או לרובן היא אסורה בשבת:

2. Sforno – Shemot 35:3

You shall kindle no fire – Even though kindling a fire in itself is in most instances destructive (damaging), nonetheless since (fire) is the medium (means) for all, or most, works – it is prohibited on the Sabbath.

3. מדרש רבה שמות פרשה נא פסקה ח

פרקו נזמי הזהב מיד ויתפרקו והיו כל העם נותנין לו עד שאמר להם דייכם וכן משה הוכיחן (דברים א) ולבן וחצרות ודי זהב משל לבחור שנכנס למדינה ראה אותם גובין צדקה ואמרו לו תן והיה נותן עד שאמרו לו דייך הלך מעט וראה אותם גובין לתיטרון אמרו לו תן והיה נותן עד שאמרו לו דייך כך ישראל נתנו זהב לעגל עד שאמר להם די ונדבו זהב למשכן עד שאמר להם די שנאמר (שמות לו) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר אמר הקב"ה יבא זהב המשכן וכפר על זהב העגל.

3. Midrash Rabbah – Shemot 51:8

Break off the golden rings, etc.' (ib. XXXII, 2). Whereupon the people instantaneously broke off their golden rings and showered them upon him until he was compelled to exclaim: 'Enough.' Hence did Moses rebuke them with And Laban, and Hazeroth, and Dizahab (Deut. I, 1) It can be compared to a young man who came to a city and found the people thereof collecting money for charity, and when they asked him also to subscribe, he went on giving until they had to tell him that he had already given enough. Further on his travels, he lighted on a place where they were collecting for a theatre, and when asked to contribute towards it, he was also so generous that he had to be told, 'Enough!' Israel, likewise, contributed so much towards the Golden Calf that they had to be told 'Enough', and they also contributed gold so generously towards the construction of the Tabernacle that they again had to be told 'Enough', as it is said, 'For the stuff they had was sufficient for all the work to make it, and too much' (Ex. XXXVI, 7). The Holy One, blessed be He, thereupon said: ' Let the gold of the Tabernacle atone for the gold they brought towards the making of the Golden Calf.'

4. מדרש רבה שמות פרשה מח פסקה ד

ד"א ראו קרא ה' בשם הה"ד (ישעיה נד) הנה אנכי בראתי חרש זה בצלאל נופח באש פחם חטאו ישראל באש שנאמר (שמות לב) ואשליכהו באש ויצא העגל הזה בא בצלאל ורפא את המכה משל לתלמידו של רופא שנתן רטייה על מכה אחת ונתרפאת והיו מקלסין אותו אמר להם רבו קלסו לי שלמדתי כן היו הכל אומרים בצלאל בחכמתו ובתבונתו עשה את המשכן אמר הקב"ה אני הוא שבראתיו ולמדתי שנאמר הנה אנכי בראתי חרש לפיכך אמר משה ראו קרא ה' בשם:

4. Midrash Rabbah – Shemot 48:4

Another explanation of SEE, THE LORD HATH CALLED BY NAME BEZALEL. Thus it is written, Behold, I have created the smith (Isa. LIV, 16): this refers to Bezalel. That bloweth the fire of coals (ib.): Israel sinned with fire, as it says, And I cast it into the

fire, and there came out this calf (Ex. XXXII, 24), whereupon Bezalel came and healed the wound. It is like the case of a doctor's disciple who applied a plaster to a wound and healed it. When people began to praise him, his teacher [the doctor] said: 'Praise me, for I have taught him.' Likewise, when everybody was saying that Bezalel had constructed the Tabernacle through his knowledge and understanding, the Holy One, blessed be He, said: 'It was I who created him and taught him,' as it says, 'Behold, I have created the smith.' Hence did Moses say: SEE, THE LORD HATH CALLED BY NAME BEZALEL.

5. רש"י על שמות פרק לב פסוק כד

ואמר להם - דבר אחד למי זהב לבד והם מהרו והתפרקו ויתנו לי:
ואשלכחו באש - ולא ידעתי שיצא העגל הזה ויצא:

5. Rashi – Shemot 32:24

He said to them - I said one thing to them--- only: "Who has gold?" and they hurriedly removed it and gave it to me.

I threw it into the fire - and I did not know that this calf would come out and it *did* come out.

6. רש"י על שמות פרק לב פסוק ה

וירא אהרן - שהיה בו רוח חיים שנא' (תהלים קו) בתבנית שור אוכל עשב וראה שהצליח מעשה שטן ולא היה לו פה לדחותם לגמרי:

6. Rashi – Shemot 32:5

Aharon saw - that it was alive as it is said [of the Golden Calf]: "in the form of an ox eating grass," and he thereby saw that the Satan's act succeeded and therefore had no excuse to put them off completely.

7. מדרש רבה שמות פרשה מג פסקה ז

ד"א למה ה' יחרה אפך בעמך אמר משה לא כך אמרת לי כי שחת עמך עמך חטאו ולא עמי אם עמי חטאו לא עמך חטאו הוי למה ה' יחרה אפך בעמך ד"א למה ה' יחרה אפך בעמך משל לטפסר שנכנס לביתו ומצא אשתו מגנפפת לדלפקי וכעס אמר לו שושבינו אם היה מוליד יפה היית כועס אמר לו הטפסר אין בו כח לדבר זה אלא ללמדה שלא תעשה כך כך אמר האלהים יודע אני שאין בו ממש אלא שלא יאמרו לעשות עבודת כוכבים אמר לו ואם אין בו ממש למה אתה כועס על בניך הוי למה ה' יחרה אפך בעמך:

7. Midrash Rabbah – Shemot 43:7

Another explanation of LORD, WHY DOTH THY WRATH WAX HOT AGAINST THY PEOPLE? Moses said: 'Didst Thou not say thus unto me: "Go, get thee down; for thy people... have dealt corruptly " (ib. 7)? Well, if [thou sayest] " thy people have sinned

" , not " My people", then it is my people that have sinned, and not Thy people; then LORD, WHY DOTHTHY WRATH WAX HOT AGAINST THY PEOPLE?" Another interpretation of this passage: It can be compared to a royal dignitary, who, on entering his house, discovered his wife embracing the statuary figure supporting a delphica, and he became angry. Whereupon his friend said to him: ' If it could give birth, then thou wouldst have every right to be angry, [but not under the circumstances].' To which the royal dignitary replied: 'I know that this image has no power whatsoever, but this is in order to teach her a lesson that she must not act thus.' This is also what God said: 'I know that there is no reality in it, but [the reason of My anger is] that they be not led to indulge in idolworship!' Whereupon Moses retorted: ' Since there is nothing in it, then why art Thou angry with Thy children?' Hence, LORD, WHY DOTHTHY WRATH WAX HOT AGAINST THY PEOPLE?

8. רמב"ן על שמות פרק לה פסוק כא

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו - על החכמים העושים במלאכה יאמר כן, כי לא מצינו על המתנדבים נשיאות לב, אבל יזכיר בהם נדיבות, וטעם אשר נשאו לבו, לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמה, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדני דובר וכבר הזכרתי זה בסדר האחר (לעיל לא ב) והנה אמר שבאו לפני משה כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו התרומה והנה משה אמר לכולם כי קרא ה' בשם בצלאל ואהליאב (פסוק ל), ואחרי כן קרא להם משה ואל כל חכם לב (להלן לו ב) שיבואו לפניו ונתן להם הנדבה:

8. Ramban – Shemot 35:21

And they came, every one whose heart stirred him up – This is said with reference to the wise men who did the work, for we do not find the use of this phrase, "the stirring up of the heart," in connection with those who merely brought the donations; Scripture rather mentions "generosity of heart" with reference to them. Now the reason for using such a phrase, *whose heart stirred him up*, is because they undertook to do the work, although there was no one amongst them who had learned these crafts from an instructor, or had trained his hands at all to do them. Rather, a person who felt in his nature that he knew how to do such skills, *his heart was lifted up in the ways of the Eternal* to come before Moses and say to him, "I will do all that my lord speaks." I have already mentioned this in another section. Thus Scripture is stating that there came before Moses *every one whose heart stirred him up* to undertake the work, *and every one whom his spirit made willing* brought the offering. Then Moses said to all of them that *G-d had called by name Bezalel, and Oholiab*. Afterwards Moses called them *and every wise-hearted man* to come before him, and he gave them the whole donation [brought by the people so that they could proceed to do the work].

9. רמב"ן על שמות פרק לא פסוק ב

ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור - אמר השם למשה ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל ראו קרא ה' בשם (להלן לה ל) והטעם, כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומניות כולם, והיודעים ורגילים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהן אומנות דקה ויפה ועוד, שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו למה צוו ואל מה ירמוזו ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה, וידע כי הוא מלא אותו רוח אלהים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן, כי היה רצון מלפניו לעשות המשכן במדבר, ולכבודו בראו, כי הוא קורא הדורות מראש (ישעיה מא ד), כדרך בטרם אצרך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך (ירמיה א ה) ובלשון הזה (לעיל טז כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים:

ולרבותינו בזה מדרש (שמו"ר מ ב) הראה אותו ספרו של אדם הראשון ואמר לו כל אחד התקנתו מאותה שעה, ואף בצלאל מאותה שעה התקנתו אותו, שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל והוא כענין שפירשתי ועוד אמרו (ברכות נה) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ והענין, כי המשכן ירמוז באלו והוא היודע ומבין סודו:

9. Ramban – Shemot 31:2

See, I have called by name Bezalel the son of Uri, the son of Hur – said to Moses, *See I have called by name*, and Moses said to Israel, *See, the Eternal hath called by name*. The reason for this is because Israel in Egypt had been crushed under the work *in mortar and in brick*, and had acquired no knowledge of how to work with silver and gold, and the cutting of precious stones, and had never seen the at all. It was thus a wonder that there was to be found amongst them such a great wise-hearted man who knew how to work with silver and gold, and in cutting of stones [for setting] and in carving of wood, a craftsman, an embroiderer, and a seaver. For even amongst those who study before the experts, you cannot find one is proficient in all these crafts. And even those know them and are used to doing them, if their hands are continually engaged in [work with] lime and mud, lose the ability to do with them such artistic and delicate work. Moreover, he [i.e., Bezalel] was a great Sage *in wisdom and understanding, and in knowledge*, to understand the secret of the Tabernacle and all its vessels, why they were commanded and to what they hinted. Therefore G-d said to Moses that when he sees this wonder he should know that *I filled him with the spirit of G-d*, to know all these things in order that he would make the Tabernacle. For it was His Will to make the Tabernacle in the wilderness, and He created him for His glory, for it is *He that called the generations from the beginning*, it being similar in meaning to the verse, *Before I formed thee in the belly I knew thee, and before thou camest forth out of the womb I sanctified thee*. The same type of expression we find in the verse, *See that the Eternal hath given you the Sabbath; therefore he giveth you on the sixth day the bread of two days*.

Our Rabbis have on this topic a Midrash: "G-d showed Moses the book of the first man and told him: 'Each person I have given a role from that moment on, and Bezalel too I have given a role already then, as it is said, *See, I have called by name Bezalel* ."

This is similar to what I have explained. The Rabbis have also said: "Bezalel knew how to combine the letters with which heaven and earth were created." The purport of this saying is that the Tabernacle alludes to these matters [heaven and earth], and he knew and understood its secret.

10. רש"י על שמות פרק לח פסוק כב

ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה - אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן אלא כל אשר צוה ה' את משה אפי' דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה א"ל משה בצל אל היית כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים.

10. Rashi – Shemot 38:22

Betzalel, son of Uri, etc. made all that Ad-ny commanded Moshe - That which he (Moshe) commanded him (Betzalel) is not written here, but, rather, "all that G-d commanded Moshe," [thereby implying that] even things which his teacher (Moshe) had not told him, his own opinion was in agreement with what was said to Moshe at Sinai. For Moshe had instructed Betzalel to first produce the vessels, and afterward the *mishkon*. Whereupon Betzalel said to him: "It is customary in the world to first construct a house and afterwards put furnishings in it." Moshe responded to him: "[You are right] that is indeed what I heard from G-d." Moshe [then also] said to him "You must have been ({Betzal El}) in the shadow of G-d, for, certainly, so did G-d command me." And so he (Betzalel) did it--- first the *mishkon* and afterwards he made the vessels.

11. מדרש רבה שמות פרשה מב פסקה ה

ויאמר ה' ראה ראיתי אמר הקב"ה למשה אתה רואה ראיה אחת ואני רואה שתי ראיות רואה אתה אותם באים לסיני ומקבלים תורתך ואני רואה אותם שאחר שאבא לסיני ליתן להם את התורה ואני חוזר בטראמילין שלי שהן מתבוננים בו ושומטים אחד מהן ומכעיסים אותי בו שנאמר (יחזקאל א) ופני שור מהשמאל לארבעתן והם מכעיסים אותי בו שנאמר (תהלים קו) וימירו את כבודם בתבנית שור.

11. Midrash Rabbah – Shemot 42:5

For it says, I have surely seen--raoh raithi (Ex. III, 7). [This means], God said to Moses: 'Thou seest only one sight, but I behold two. Thou seest only how they will come to Sinai and receive My Torah, but I can see how after I have come to Sinai to give them the Torah, and when I am returning in My chariot with four animals, they will scrutinise it and withdraw one of the animals in order to provoke Me to anger thereby,' as it says, And they four had the face of an ox on the left side (Ezek. I, 10). ' With that they would provoke Me to anger,' as it says, Thus they exchanged their glory for the likeness of an ox that eateth grass (Ps. CVI, 20).

12. ספורנו עה"ת ספר שמות פרק לו פסוק ה

ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה - היותר חכמים שבהם עשו את המשכן שהיה מעשה חושב על צורות שונות משני עבריהם, כמו שהזכירו ז"ל.

12. Seforno – Shemot 36:8

And every wise-hearted man among them who did the work – The wiser ones among them made the *mishkan* (curtains) which was *the work of skillful workers* (26:1) having different figures on their two sides, as our Sages mention.

13. מדרש רבה שמות פרשה נא פסקה ד

ד"א עדות הוא לכל העולם שנתמנה מפי הקב"ה א"ר יצחק משל למה"ד למלך שנטל אשה וחיבבה יותר מדאי כעס עליה והניחה והיו אומרים לה שכנותיה אינו חוזר עליך עוד לימים שלח לה ואמר כבדי את פלטיך שלי והציעי את המטות שביום פלוני אבא אצלך כיון שהגיע יום פלוני בא המלך אצלה ונתרצה לה ונכנס אצלה לפלטיך ואכל ושתה עמה ולא היו שכנותיה מאמינות אלא כיון שהיו מריחות ריח בשמים באותה שעה ידעו שנתרצה לה המלך כך הקב"ה חיבב את ישראל והביאם לפני הר סיני ונתן להם את התורה וקראן ממלכת כהנים שנאמר (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים אחר ארבעים יום חטאו אותה שעה אמרו העובדי כוכבים אינו מתרצה להם עוד שנאמר (איכה ד) אמרו בגוים לא יוסיפו לגור כיון שהלך משה לבקש רחמים עליהם מיד סלח להם הקב"ה שנאמר (במדבר יד) ויאמר ה' סלחתי כדברך אמר משה רבון העולם הריני מפויס שמחלת לישראל אלא הודיע לעיני כל האומות שאין בלבך עליהם א"ל הקב"ה חיך הריני משרה שכונתי בתוכם שנאמר (שמות כה) ועשו לי מקדש ומכירין שמחלתי להם לכך נאמר משכן העדות שעדות היא לישראל שמחל להם הקב"ה:

13. Midrash Rabbah – Shemot 51:4

Another explanation: It is a testimony to the whole world that he [Moses] was appointed by God [to erect] the Tabernacle. R. Isaac said: It can be compared to a king who took a wife whom he loved very dearly. In the course of time he became angry with her and deserted her, and her neighbours taunted her, saying, 'He will no longer return to you.' Subsequently, the king sent her a message: 'Prepare my palace and make the beds therein, for I am coming back to thee on such-and-such a day'; and when that day arrived, the king returned unto her and became reconciled to her, entering her chamber and eating and drinking with her. Her neighbours at first would not believe all this; but when they scented the fragrant spices, they at once knew that the king had become reconciled unto her. In like manner did God love Israel, bringing them before Mount Sinai, giving them the Torah, and calling them kings, as it says, And ye shall be unto Me a kingdom of priests (Ex. XIX, 6), but after only forty days they sinned. The heathen nations then said: 'God will no longer be reconciled unto them,' as it is said, Men said among the nations: They shall no more sojourn here (Lam. IV, 15)¹ But as soon as Moses pleaded for mercy on their behalf, God forgave them, for it says, And the Lord said: I have pardoned according to thy word (Num. XIV, 20).² Moses then said: 'Master of the World! I personally am

quite satisfied because Thou hast forgiven Israel, but do Thou please announce the fact to all the nations that Thou hast no more resentment against Israel in Thine heart.' The Divine reply was: 'As thou livest, I will cause My Shechinah to dwell in their midst,' for it says, And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them (Ex. XXV, 8). 'By this shall all nations know that I have forgiven them.³' This is why it says, THE TABERNACLE OF THE TESTIMONY, because the Tabernacle was a testimony to the Israelites that God had pardoned their sins.

14. משנה מסכת אבות פרק ג:יד

הוא היה אומר, חביב אדם שנברא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט), פי בצלם אלהים עשה את האדם.

14. Mishna – Tractate Avot 3:14

He used to say: Beloved is man, for he was created in the image (of God); still greater was this love in that it was made known to him that he was created in the image (of God), as it is written (Gen. 9:6): "In the image of God made He man."

15. שפת אמת ספר שמות - פרשת ויקהל - 221

בשם אמו"ז ז"ל על פסוק ויבואו האנשים על הנשים עפ"י מאמר רז"ל במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. וז"ש האנשים שחטאו בזהב העגל באו בחילא סגי על הנשים שלא חטאו כו'. וזה פי' תשובה שע"י שלוקח לו דרך מרצון החטא איך לעשות רצון עליון כמאמר עשה רצונו כרצונך. נמצא מחזיר רצון החטא למוטב. כי כל הרצונות אשר לא לה' המה נמצאים באדם רק כדי ללמוד דרך לעבודתו ית' ונמצא משיב הרצון למקומו. וזה המקום אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו כי לא נמצא להם רצון עמוק כזה:

15. Sefat Emet – VaYakhel - 221

In the name of my teacher (his grandfather, the Chiddushey HaRi"m), on the verse "The men came with (al) the women..." (Ex 35:22): the Sages say that "In the place where those who have done repentance (baalei teshuvah) stand, completely righteous people (tzadikim gemurim) cannot stand." (BT Berachot 34b) This is similar to this text: "Those men who sinned with the gold of the calf came to greater strength than (al) the women who did not sin..." (Zohar I:129b)

This is the meaning of repentance, when one takes the path of his desire for sin and then seeks to fulfil God's desire, as it says, "Do G-d's will as though it were your own." (Pirkei Avot 2:4) One thus restores the sinful desire to the good, for all human desires which are not godly exist only in order for human beings to learn the way to His service, and so restore the desire to its true place. And this is the place where completely righteous people cannot stand, for such a deep desire is not to be found in them. (translation Joshua Schwartz)

16. Gaston Bachelard, *Air and Dreams*, 1 – 3.

We always think of the imagination as the faculty that *forms* images. On the contrary, it *deforms* what we perceive; it is, above all, the faculty that frees us from immediate images and *changes* them...

We could say that a stable and completely realized image clips the wings of the imagination.... The poem is essentially an *aspiration toward new images*.... We experience them as actively lyrical through their ability to renew our hearts and souls. These *literary* images add hope to a feeling, a special vigor to our decision to be a person....

Imagination allows us to leave the ordinary course of things. Perceiving and imagining are as antithetical as presence and absence. To imagine is to absent oneself, to launch out toward a new life.

17. Marion Milner, *On Not Being Able to Paint*.

It seemed almost as if at these moments one could not bear the chaos and uncertainty about what was emerging long enough, as if one had to turn the scribble into some recognizable whole when in fact the thought or mood seeking expression had not yet reached that stage. And the result was a sense of false certainty, a compulsive and deceptive sanity, a tyrannical victory of the common-sense view which always sees objects as objects, but at the cost of something else which was seeking recognition, something that was more to do with imaginative than with common-sense reality.